

IN MEMORIAM

Marjana Kobe

25. APRIL 1938–29. AVGUST 2024

Konec avgusta smo izgubili Marjano, še zadnjo od treh pomembnih osebnosti na področju mladinske književnosti, ki so bile zaslužne za obstoj in razvoj revije *Otrok in knjiga*. Alenko Glazer, Darjo Kramberger in Marjano Kobe so desetletja povezovale zelo močne vezi. Morda niso bile ravno prijateljice, ki bi sproščeno klepetale o vsem mogočem, so pa neumorno razpravljale o strokovnih dilemah in uredniški politiki ter se pri skupnem delu trdno podpirale. Študiously so spremljale odmevne tuje raziskave in dognanja na področju mladinske književnosti in mladega bralca, kritično prisluhnile različnim mnenjem in praksam ter pomembne novosti premišljeno in odgovorno razvijale v slovenskem prostoru. S svojim delom so se kmalu uveljavile kot nesporne avtoritete na tem dokaj mladem strokovnem področju.

Marjana je bila članica uredniškega odbora revije *Otrok in knjiga* polnih 34 let, in sicer od leta 1976 do 2010 oziroma od številke 4 do številke 77. V svojem 72. letu se je na lastno željo tej funkciji odrekla. Z revijo pa je dejansko tesno sodelovala od prve številke do februarja 2023, ko sem se kot urednica upokojila še jaz, ki so mi bile vse tri omenjene dame odlične mentorice in vsaka po svoje tudi vzornica. Marjana je s svojim raziskovalnim in kritičkim delom oziroma s svojimi članki »osmislila obstoj revije«, je ob njenem življenjskem jubileju leta 2008 zapisala prva urednica revije Darja Kramberger. Darjin sin Igor pa je v teh dneh dodal, da je Marjana mami »pomenila zadnjo oporo pri sprejemanju odločitev, povezanih s knjižnico, mladinsko literaturo in samo revijo.«

Ob Marjanini 80-letnici smo v 102. številki revije objavili intervju z jubilentko in bibliografijo njenih prispevkov v *Otrok in knjiga*. Ta obsega 49 bibliografskih enot (od leta 1972 do leta 2017, ko je v reviji objavila svoje zadnje besedilo), kar predstavlja več kot tretjino vseh Marjaninih strokovnih objav. Mnogi članki, ki so bili najprej objavljeni v reviji, kasneje pa nekateri (tudi dopolnjeni) še v avtoričini kulturni knjigi *Pogledi na mladinsko književnost* (1987), so bili in so še temeljno študijsko gradivo za bodoče vzgojitelje, učitelje, bibliotekarje in raziskovalce mladinske književnosti.

Marjana je leta 1963 diplomirala na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo na ljubljanski Filozofski fakulteti in za svoje diplomsko delo prejela Prešernovo nagrado. Srečno naključje jo je pripeljalo v Pionirsko knjižnico, kjer je na svojem prvem delovnem mestu našla inovatorsko naravnani kolektiv s tedaj naj-sodobnejšimi strokovnimi pobudami. Pritegnilo jo je bibliopedagoško delo, ki ga

je sistematično razvijala v povezavi z vrtci in šolami. Najbolj pa jo je navdušilo pripovedovanje pravljic, ki ga je s posebno ljubeznijo gojila kar 16 let. Na osnovi tujih teoretskih izhodišč in bogatih lastnih izkušenj je nastal njen še danes referenčni prispevek v znameniti knjigi *Ura pravljic* (1972). Za svoje inovativno in pionirsko delo na področju mladinskega knjižničarstva je leta 1975 prejela Čopovo diplomu.

Leta 1978 se je zaposlila na ljubljanski Pedagoški akademiji, kjer je na Oddelku za knjižničarstvo začela predavati na novo uvedeni predmet Mladinske knjižnice, na Oddelku za razredni pouk pa predmet Mladinska književnost. Ko je akademija prerasla v fakulteto, je pripravila fakultetni program za predmet Mladinska književnost in (samo) ta predmet predavala do upokojitve leta 1998.

Leta 1992 je na ljubljanski komparativistiki zagovarjala prvi doktorat iz mladinske književnosti na Slovenskem. Njeno doktorsko disertacijo, ki jo je mentor dr. Janko Kos označil za temeljno delo iz zgodovine in teorije slovenske mladinske književnosti, je revija *Otrok in knjiga* (Mariborska knjižnica) ob finančni podpori Ministrstva za šolstvo, znanost in šport Republike Slovenije leta 2004 izdala v knjigi z naslovom *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem 1778–1850* (2004).

Po upokojitvi je bila na področju mladinske književnosti še vrsto let močno prisotna, saj je bila zmeraj cenjena ter zaželena udeleženka različnih prireditvev in projektov. S prevodi, antologijskimi izbori in spremnimi besedami je obogatila marsikatero knjižno izdajo. Od leta 2000 do vključno 2005 je bila tudi članica žirije za večernico, nagrade (ki jo je soustanovila revija *Otrok in knjiga*) za najboljše izvirno slovensko leposlovno delo za otroke ali mladino preteklega leta. Tudi mesto Ljubljana, kjer je Marjana živela od rojstva, je prepoznalo njeno dragocenost: leta 1988 ji je podelilo Župančičevo nagrado za znanstveno monografijo *Pogledi na mladinsko književnost*, leta 2008 pa jo je nagradilo za življenjsko delo na področju mladinske književnosti.

Zadnja leta je zaradi zdravstvenih težav ostajala ujeta v svojem stanovanju na Rimski cesti in z nekdanjimi sodelavci ter prijatelji ohranjala predvsem telefonske stike. Le občasno smo jo nekateri lahko tudi obiskali. Prenehala so prihajati njena dolga z roko napisana pisma, v katerih je zelo skrbno in ažurno analizirala vsebino vsake številke revije *Otrok in knjiga*, se prijazno pozanimala o meni in moji družini in na koncu dodala še kakšen stavek o sebi. Čeprav sva sodelovali več kot 40 let in si bili ves ta čas iskreno naklonjeni, sem o njenem zasebnem življenju vedela zelo malo. V marsičem je do konca ostajala zadržano skrivnostna.

Zaradi bolezni in samote, ki je bila delno njena lastna izbira, sta počasi, a vztrajno ugašala njen tako značilni notranji žar in volja do življenja. Po zadnjem padcu in covidu se iz bolnišnice, žal, ni več vrnila. Za njo ostajajo neizbrisne strokovne sledi in mnogi topli spomini na vedoželjno, izjemno kultivirano in dostojanstveno bibliotekarko, pravljíčarko, profesorico, znanstvenico, prevajalko, sodelavko ... in prijateljico.

■ DARKA TANCER-KAJNIH

Pravljice se presaja (od oktobra do maja)

Neka Marjana, čudna Marjana,

ni ne tovarišica

in ne teta.

Ne razlaga, ne sprašuje,

ne pere, ne lika,

ne kupuje, ne prodaja

samo pravljice presaja.

V domišljiji ogradi

tri gredice,

potem pravljice posadi

kakor cvetice ...

Vegri, S. (1978). *Mama pravi, da v očkovi glavi* (str. 25-26). Mladinska knjiga.

Dr. Marjana Kobe bo za vedno ostala del naših življenj kot izjemen človeški in strokovni vzor. V čast in v ponos nam je, da nam je bilo dano sodelovati z njo. Vedno je rada prihajala v našo knjižnico, kjer se je počutila kot doma, ne samo zaradi potreb svojega raziskovalnega dela, ampak tudi zaradi srečanj s Pionirji, zaradi naših strokovnih in človeških povezav. Zelo bomo pogrešali pogovore z njo – tako o strokovnih vprašanjih kot razmisleke o prebranem.

V naših mislih, srcih in skozi branje njenih prispevkov bo naša draga kolegica Marjana še naprej zlahnila in navdihovala naša strokovna prizadevanja in naše poslanstvo povezati otroke in knjige, ne samo s svojo strokovno, temveč tudi s svojo človeško veličino.

■ MAG. DARJA LAVRENČIČ VRABEC IN IDA MLAKAR ČRNIČ

Marjano sem spoznala na hospitacijah pri urah pravljic v Pionirski knjižnici. S svojo celotno pojavnostjo je bila pravljica tudi sama. Njeno pripovedovanje je popolnoma prevzelo tako otroke kot tudi mene. Kasneje sem se udeleževala mesečnih strokovnih sestankov v Pionirski knjižnici in bila prisotna na številnih pedagoških dejavnostih, ki jih je vodila Marjana. Skupaj s tedanjo vodjo Pionirske knjižnice Martino Šircelj sta mi omogočili tudi obisk sejma v Bologni in izpopolnjevanje v Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu. Ko je Marjana zapuščala Pionirsko knjižnico, sem prevzela mesto pedagoške vodje. Šele tedaj sem spoznala vso pestrost njenega dela. Otroke iz vrtcev, osnovnih šol, bolnišničnih šol, dija-ke, študente, starše, vzgojitelje in učitelje je seznanjala s kakovostno literaturo in jih spodbujala k branju. To je počela s srcem in z ljubeznijo, to načelo je predala tudi meni. Nesebično je posredovala svoje znanje in izkušnje vsem, ki smo sledili njenim stopinjam. Z Marjano je bilo tudi prijetno klepetati, največkrat na poti v Maribor, kjer smo imeli sestanke uredniškega odbora revije *Otrok in knjiga*, ali na poti v Mursko Soboto – na srečanja Oko besede. V pogovorih je odsevala njena široka razgledanost. Bila je tudi zelo duhovita, njen smeh je nepozaben. Na najinih zadnjih bežnih srečanjih v Ljubljani je še vedno izžarevala lepoto in čarobnost. Marjana bo kot vrhunska strokovnjakinja na področju mladinske književnosti in velik človek ostala z nami tudi v prihodnje.

■ TANJA POGAČAR

Marjana Kobe je bila dama. Njen duhovno aristokratski odnos do sveta se je izražal v marsičem; najprej v načinu razmišljanja, v katerem nikoli ni bilo zaslediti pikolovske škodoželjnosti, ki v sogovorčevih besedah išče napake, ampak je, tudi če je bila do kake interpretacije kritična, vedno iskala v njej kakovostne plasti. Zнала se je tudi distancirati od razmišljanj, ki ji niso bila blizu, iz takih razprav se je preprosto umaknila; nekateri ne zmorejo nad svojo raven, drugi pod svojo ne smejo. Zmogla je natančno brati strokovno literaturo, znala pohvaliti, kar je v njej vrednega, se veseliti izdaj kakovostnega leposlovja; nezamerljiva je bila do pristopov, ki so kak literarnovedni pojem opredelili drugače, kot ga je ona. Bila je dama kot predavateljica in mentorica študentkam in študentom, skrbela je za vzgojo njihove bralne kulture in estetske dojemljivosti, predvsem v povezavi s sodobno, »živo« književnostjo, kar je zapisala v razmišljanju o študiju mladinske književnosti; njene misli zato ostajajo vrelec navdiha za vse, ki se ukvarjamo z raziskovanjem in poučevanjem mladinske književnosti.

■ IGOR SAKSIDA

Sedli smo v eno od sejnih sob na Mladinski knjigi, Marjana Kobe, Alenka Veler in jaz. Marjana Kobe je prebrala rokopis knjige *Metuljčki in mehaniki*, ki jo je uredila Alenka Veler, napisal pa jaz. Kolikor se lahko spomnim, je Marjana Kobe zmeraj hodila okrog s cekarjem v roki, in ko je bilo hladno, vedno zavita v veliko toplo ruto, ki ji je pokrila tudi glavo. Oboje je odložila na stol in iz cekarja vzela debel sveženj rokopisa knjige. Prebrala ga je, je rekla. Ko ga je odprla, je bil poln črt in dopisov. To ni bilo samo prebrano, to je bilo prečesano in preresetano. Od strani do strani, od vprašanja do vprašanja, od komentarja do komentarja je šlo: to je v redu, kaj ste mislili s tem, to je odveč, tole je premalo natančno. In zraven ura kulturne zgodovine z živo pričo povojnega dogajanja v založništvu. Ne vem, koliko časa smo takrat sedeli tam v tisti sejni sobi, ampak to je bila najdaljša in najbolj temeljita govorilna ura, kar sem jih kdaj imel. Ne vem, če sem že kdaj dal iz rok kakšen znanstveni tekst tako pomirjen in gotov kot takrat, po »branju« Marjane Kobe. Pivo, pir, kot je sama rekla, tega sem ji ostal dolžan. Takrat se ni izšlo, kasneje nisva šla nanj. Pivo je oboževala.

■ PETER SVETINA

Še vedno se natančno spomnim okoliščin svojega prvega telefonskega klica Marjane Kobe, predvsem živčnosti ob dejstvu, da popolna zelenka kliče spoštovano profesorico in jo kani nadlegovati z vprašanji in dilemami glede teme doktorske disertacije. A ob toplem sprejemu se je živčnost v trenutku razblinila in ostala je samo še (okrepljena) strast do raziskovanja mladinske književnosti. S tem telefonskim klicem se je pričelo najino znanstvo, ki se je nadaljevalo s klepeti pri Marjani Kobe doma, ko sem za revijo *Literatura* delala z njo intervju, z nepričakovanimi telefonskimi klici, v katerih mi je sporočala, da spremlja moje delo in me „obrajta“, ter s pismi – dragocenimi zapisi o knjigah, ki sem jih urejala ali sama napisala in jih seveda skrbno hranim. Kakšen privilegij in motivacija za dobro delo je bilo zavedanje, da vse, kar narediš, napišeš ali poveš, budno spremljata oko in uho Marjane Kobe! Bila mi je kratka mentorica, kakršno si (mlad) človek lahko le želi. Mentorica z velikim M.

■ GAJA KOS

Ko sem bil star 10 let, so Marjano sprejeli v službo v Pionirsko knjižnico. Kot je kasneje zapisala, je prvo leto od samega strahospoštovanja do uveljavljenih Pionircev, kot so Martina Šircelj, Andra Žnidar, Dane Zajc, kar medlela. Skoraj 19 let kasneje sem bil tudi sam sprejet v Pionirsko knjižnico in prve mesece prav tako od strahospoštovanja medlel ob zvenečih imenih, med katerimi sem se znašel. Pa tudi od zmede, kajti vsaj polovica ljudi, s katerimi sem se srečeval, v resnici ni bila več zaposlena v Pionirski, obnašali pa so se kot ena družina. Med njimi je bila tudi Marjana, takrat že štiri leta profesorica na Pedagoški fakulteti. Tudi jaz sem kmalu doživel polno sprejetje v „krvno skupino PK“, kot je Marjana rada ilustrirala miselno povezanost delavcev Pionirske in sodelavcev izven nje.

Največkrat sva se srečala na prireditvah 2. aprila in na strokovnih sredah, ki jih je obiskovala tudi, kadar ni imela svojega prispevka. Strokovna gotovost, ki jo je kar naprej preverjala, pogum ustanovne skupine Pionircev ter ljubezen do literature so bile odlike, s katerimi je kot gostja strokovno bogatila mnoge prireditve Pionirske knjižnice. In bila je ena redkih avtoritet, ki je izpostavila svoje ime v bran Pionirske, ko je bilo to najbolj potrebno.

V mojem poklicnem svetu je bila Marjana nezgrešljiva Dama: s prijaznim, a suverenim nastopom; z vero v izobrazbo, iz katere je poleg navdušenja žarela tudi globoka hvaležnost učiteljem; z opogumljajočo podporo mladim, ki so vstopali v svet literature; z glasom, ki bi tudi šepetaje obvladal cel stadion otrok, ko bi jim pripovedoval pravljico. Umirjena Dama z doktoratom Ocvirkove in Pirjevčeve šole, danes avtoriteta knjižne in književne vzgoje slovenskega knjižničarstva, je ostala Dama tudi v trpljenju, ki ji ga je naložila bolezen. In ko rečem Dama, to pomeni brezpogojna in vseobsegajoča Spoštljivost. Tudi do pravljic, ki jih je tako rada presajala.

■ VOJKO ZADRAVEC

V reviji *Otrok in knjiga* lahko o dr. Marjani Kobe preberete tudi naslednje prispevke:

Darka Tancer-Kajnih: Ob 80-letnici Marjane Kobe. Intervju. *Otrok in knjiga*, 45(102), 88–91.

70 let Marjane Kobe. *Otrok in knjiga*, 35(71), 82–87.

Gregor Kocijan: *Mladinska književnost kot življenjski izziv*. Ob življenjskem jubileju dr. Marjane Kobe. *Otrok in knjiga*, 25(46), 95–98.